

לורד ביירון

מקטע של רומן

בשנת --17, זמן מה לאחר שגמלה בלבי ההחלטה לצאת למסע לארצות שטרם תוררו בעת ההיא, שמתי פעמי לדרך, מלווה בחבר אשר אותו אכנה אוגוסטוס דרוול. הוא היה מבוגר ממני בשנים ספורות, אדם אמיד ממשפחה מיוחסת, מעלות אשר הודות לתבונתו הרבה לא המעיט ולא הפריז בערכן. כמה נסיבות חריגות בקורות חייו הסבו אליו את תשומת לבי והתעניינותי, ואלו לא דעכו חרף התנהגותו המסויגת ועדויות מזדמנות לאי-שקט עד כדי פיזור נפש לעתים.

הייתי עול ימים עדיין, שכן הקדמתי לצאת לחיים, אך זה מקרוב התקרבתי אליו, התחנכנו באותם בתי ספר ובאותן אוניברסיטאות, אך הוא צלח אותם לפני, וחדר לקרביו של הדבר המכונה העולם, בעת שאני הייתי טירון עדיין. כבר אז שמעתי רבות על חייו בעבר ובהווה ואף כי היו באותם תיאורים סתירות רבות ובלתי ניתנות לישוב, יכולתי להסיק מהמכלול שלא היה ישות מהזן המצוי, והיה מאלו אשר גם אם יתאמצו שלא לבלוט, בכל זאת יתבלטו. המשכתי לטפח את ההכרות עמו והשתדלתי לזכות בידידותו, אם כי האחרונה נראתה בלתי מושגת; אף אם היו בו פעם רגשות של חיבה, נדמה שעתה נכחד חלק מהם, והנותרים התחדדו: היו לו רגשות עזים, היו לי די הזדמנויות להבחין בכך; שכן אמנם שלט בהם, אך לא הצליח להסוותם כליל. עדיין היה בכוחו לדמות תשוקה אחת לאחרת, לכן קשה היה לזהות את אשר מתחולל בקרבו. הבעות פניו השתנו מעט, אך במהירות כה רבה עד שלא היה טעם לעקוב אחר מקורן. ניכר בו שנפל קרבן לאי שקט חסר מזור; אך האם הוא נבע משאפתנות, מאהבה, מחרטה, מיגון, מאחד מהם או מכולם כאחד, או אולי רק ממזג מועד לחולי, זאת לא יכולתי לגלות; לכאורה היו הנסיבות שיכולות היו להצדיק כל אחת ואחת מהסיבות הללו; אך כפי שציינתי קודם, הן היו כה סותרות וחלוקות, ולא ניתן היה להתמקד בוודאות באף אחת מהן. ובמקום בו יש מסתורין, רווחת ההנחה שחייב להיות גם רוע. איני יודע האם ההנחה נכונה, אך ללא ספק

היה בו מהראשון, אם כי לא הייתי בטוח בשיעורו של השני, וככל הנוגע לי מיאנתי להאמין בקיומו. גישושי התקבלו בצינה קלה, אך הייתי צעיר ולא התייאשתי בקלות, ובמשך הזמן הצלחתי להגיע לרמה מסוימת של שיג ושיח שגרתי ולאמון מתון בעניינים יומיומיים ורגילים, אשר נוצק והודק הודות לעיסוק דומה ופגישות תכופות, ואשר מכונה קרבה או ידידות, על פי השקפתו של מי שמתבטא במילים אלו.

דרוול יצא כבר למסעות רבים, וביקשתי להיוועץ בו בנוגע למסעי המיועד. שאיפתי הכמוסה היתה שייעתר ויצטרף אלי; היתה זו תקווה סבירה, שהתבססה על חוסר המנוחה האפלולי שזיהיתי בו. הערנות שהפגין ביחס לנושאים מעין אלו ואדישותו הגלויה לסביבתו הקרובה הפיחו רוח רעננה בתקוותי זו. תחילת רמזתי עליה ואחר ביטאתי אותה: תשובתו, אף כי צפיתי אותה במידת מה, העניקה לי את מלוא העונג שבהפתעה – הוא נעתר; ולאחר הסידורים הדרושים, יצאנו למסעותינו. לאחר שסיירנו בכמה ארצות בדרום אירופה, שמנו פעמינו למזרח, בהתאם לייעדינו המקוריים; ובעוברי במחוזות אלו אירעה אותה תקרית עליה עומד אני לספר.

מצבו הגופני של דרוול, אשר ניכר בו שבצעירותו היה חסון במיוחד, דעך בהדרגה מזה זמן, אולם ידה של מחלה גלויה לא היתה בדבר. הוא לא השתעל ולא היה שחפני, אך נחלש מיום ליום; הוא נהג במתינות, ולא נדכא או התלונן על תשישות, אך ניכר בו שהוא דועך: הוא הלך ונאלם ושנתו נדדה, לאורך הזמן הוא השתנה עד מאד וחרדתי גברה בהתאם לסכנה בה היה, למיטב הבנתי, נתון.

כשהגענו לאיזמיר היה בדעתנו לצאת לסיור בחורבות אפסוס וסרדיס, לאור מצב בריאותו הנוכחי השתדלתי להניא אותו מכך – אך לשווא: הוא התנהג במלוא הרצינות של מי שכפאו שד, בהתאמה חולנית ללהיטותו להמשיך במה שהיה לדעתי לכל היותר מסע תענוגות שאינו הולם אדם ידוע חולי, אך בשלב זה כבר לא התנגדתי לו – וימים ספורים לאחר מכן יצאנו לדרךנו בלווית רֶפֶב ויניצ'ר יחיד בלבד.

עברנו כמחצית הדרך לחורבות אפסוס, השארנו מאחורינו את פרברי איזמיר המלבלבים וחדרנו לאזורים הפראיים והשוממים דרך הביצות והנקיקים אשר הובילו לבקתות אחדות שעדיין נשענו על עמודיו השבורים של מקדש האלה דיאנה – כתלים חסרי גג של נצרות מגורשת, חורבן גמור של מסגד שניטש בתקופה מאוחרת יותר – כאשר החמרה פתאומית

ומהירה במצבו של בן לוויתי אלצה אותנו לעצור בבית קברות טורקי, המצבות המצונפות היו הרמז היחיד לחיים אנושיים שהתאכסנו אי פעם בשממה זו. את החאן היחיד שראינו עברנו לפני שעות, לא היה בדל עיר או בקתה בטווח ראייה או תקווה, 'עיר המתים' הזו נראתה כמקלט היחיד לחברנו ביש המזל, שנראה כמי שעומד להצטרף אליה כאחרון הדיירים.

בהתחשב במצב חיפשי סביב מקום בו יוכל להינפש בנוחות; בניגוד למראה הרגיל של בתי עלמין מוסלמיים, היו הברושים מועטים ומפוזרים בדלילות ברחבי האתר, רוב המצבות נפלו ונשחקו במשך הזמן; על אחת המצבות הבולטות מתחת לאחד העצים רחבי הנוף, נשען דרוול, שרוע למחצה, ובמאמץ רב. הוא ביקש מים. פקפקתי בכך שנוכל בכלל למצוא מים, וברוח נכאים ספקנית התכוננתי לצאת לחפש, אך הוא רצה שאשאר ופנה לסולימן, היניצ'ר שלנו, שעמד ועישן בשלווה עילאית ואמר, "סולימן, ורבנה סו" (כלומר הבא מים), ותיאר בדקדקנות את המקום שבו הם נמצאים, באר קטנה שנועדה לגמלים, כמה מאות מטרים ימינה: היניצ'ר ציית. שאלתי את דרוול, "איך אתה יודע את זה?" הוא השיב, "בהתחשב באתר שבו אנו נמצאים יש להניח שהמקום היה מיושב פעם, דבר שלא יתכן בלי מעיינות. מלבד זאת, כבר ביקרתי פה בעבר."

"ביקרת פה בעבר! איך זה שלא הזכרת זאת מעולם באוזני? ומה היה לך לעשות במקום שאיש לא ישתהה בו רגע אחד יותר מהדרוש, אם הדבר בידיו?"

לשאלה זו לא קבלתי מענה. בינתיים חזר סולימן עם המים, והשאיר את הרכב והסוסים ליד הרהט. נראה שלאחר שהרווה את צימאונו שבה אליו נפשו לפי שעה, ניטעה בי תקווה שיוכל להמשיך, או לפחות לחזור, ודרבנתי אותו לנסות. הוא היה שקט – ונדמה היה שניסה לאזור את כוחותיו במאמץ לדבר. הוא החל -

"זהו סופו של המסע שלי, ושל חיי, באתי הנה כדי למות, אך יש לי משאלה, פקודה – מכיוון שאלו מילותיי האחרונות – האם תמלא אותה?" "בוודאי, אך אני מקווה לטוב."

"לי אין תקוות וגם לא משאלות, פרט לאחת – הסתר את מותי מכל בן אנוש."

"אני מקווה שלא יהיה צורך, אתה תתאושש ו" -
"החרש! זה מוכרח להיות כך, הבטח זאת."

"אני מבטיח".

"הישבע, בשם כל ה" – הוא הכתיב לי את נוסח השבועה ברצינות גמורה.
"אין צורך בכך. אני אמלא את בקשתך, ולפקפק בי –
"לא תוכל להתחמק, עליך להישבע".

נשבעתי, נראה שהוקל לו. הוא הסיר טבעת חותם מאצבעו, שהיו עליה
כמה אותיות ערביות והראה לי אותה. הוא המשיך –
"ביום התשיעי של החודש, בצהרי היום בדיוק (באיזה חודש שתרצה, אך
זה חייב להיות באותו היום), עליך להשליך את הטבעת למעיינות המלח
הנשפכים למפרץ אלואיס, למחרת, באותה שעה, עליך להגיע לחורבות
מקדש האלה קרס ולהמתין שעה תמימה".

"למה?"

"אתה תיווכח."

"ביום התשיעי של החודש אתה אומר?"

"התשיעי".

כשצינתי שהננו עומדים זה עתה ביום התשיעי של החודש, השתנתה
ארשת פניו והוא נדם. בעת שהתיישב – ניכר היה שהוא נחלש – נחתה על
מצבה סמוכה חסידה ונחש במקורה, היא התמקדה בנו מבלי לשמוט את
טרפה. איני יודע מה הניע אותי לגרש אותה אך הניסיון היה עקר, היא חגה
מעט באוויר וחזרה לאותו מקום בדיוק. דרוול הצביע עליה וחיך – הוא
דיבר – איני יודע האם לעצמו או אלי - אך כל שאמר היה: "ככה טוב!"

"מה טוב? למה אתה מתכוון?"

"לא חשוב; אתה חייב לקבור אותי כאן הערב, בדיוק במקום בו נחתה
עכשיו הציפור. אתה יודע מה אני מצווה פרט לכך."

הוא המשיך ונתן לי כמה הנחיות נוספות לגבי האופן שבו יוסתר מותו.
בתום ההנחיות, קרא: "אתה מבחין בציפור?"

"בוודאי"

ובנחש המתפתל במקורה?"

"בהחלט: אין פה דבר יוצא דופן, זהו הטרף הטבעי שלה. אבל מוזר שהיא
אינה מחסלת אותו."

חיוך רפאים הופיע על פניו והוא אמר חלושות: "עדיין לא הגיעה
השעה!", ובדברו עפה משם החסידה. עיניו עקבו אחריה לרגע קט – מעוט
מן הזמן הדרוש כדי לספור עד עשר. חשתי את כובד משקלו של דרוול,

שהיה מונח על כתפי, מעיק עלי יותר, כאשר פניתי להביט בפניו נוכחתי לדעת שהוא מת!

הייתי המום מהוודאות הפתאומית שאין לטעות בה – בתוך דקות ספורות פניו כמעט השחירו. הייתי מייחס את השינוי המהיר לרעל, אילולי ידעתי שלא עמדה לו אפשרות ליטול רעל מבלי שאבחין בכך. הערב ירד, והגוף השתנה במהירות, לא נותר אלא למלא את בקשתו. בעזרת פגיון הייטגן של סולימן וחרכי שלי חפרנו קבר רדוד במקום עליו הצביע דרוול. האדמה נעתרה בקלות, מאחר שכבר אספה לחיקה כמה דיירים מוסלמים. חפרנו עמוק ככול שהתיר לנו הזמן והטלנו עפר יבש על מה שנותר מהישות הייחודית שזה עתה נפרדה מאתנו. חילצנו כמה גושים מכוסי עשב מהחלקים הירוקים יותר של האדמה החרבה מסביב והנחנו אותם על קברו. בין תדהמה ליגון, לא הזלתי דמעה.

17 ביוני, 1816.

* 'מקטע של רומן' (*Fragment of a Novel*) נכתב בעקבות תחרות כתיבת סיפורי אימה שערכו ביניהם המשוררים לורד ביירון ופרסי ביש שלי ב-1816 (תחרות שהולידה בסופו של דבר דווקא את יצירתה הידועה של מרי שלי, אשתו של פרסי, 'פרנקשטיין'). ב-1819 פורסמה היצירה לראשונה תחת הכותרת *A Fragment* בקובץ *Mazeppa*. ל'מקטע של רומן', למרות שאינו תופס מקום מרכזי בגוף היצירה של ביירון, נודעה ברבות הימים השפעה מרובה על התפתחות ספרות הערפדים האנגלית ובין היתר נכתבה בהשראתו הנובלה 'הוומפיר' (*The Vampyre*, 1819) מאת ג'ון ויליאם פולידורי (Polidori).

(מאנגלית: שירלי פינצי-לב)